

5 vragen over AI en gezondheidszorg

Modellen die ziekten voorspellen of op maat gesneden behandelplannen maken: de mogelijkheden van artificiële intelligentie (AI) in de gezondheidszorg zijn eindeloos. Hoe kunnen we deze technologie verantwoord inzetten en zorgen dat iedereen ervan profiteert? Onderzoeker Mirjam Plantinga en Pieter Jeekel van de Nederlandse AI Coalitie leggen uit.

Tekst Dorine Van Kesteren Beeld Shutterstock

Aan het woord

Mirjam Plantinga
onderzoeker bij HTRIC

Pieter Jeekel
Nederlandse AI Coalitie

1 De AI-ontwikkelingen gaan snel, maar in Nederland zijn we voorzichtig. Waarom?

AI zijn algoritmen en methoden die taken uitvoeren waarvan vroeger werd gedacht dat alleen menselijke intelligentie daartoe in staat was. Hierbij worden op grote schaal persoonlijke data verzameld en verwerkt. “Dit brengt talloze vragen met zich mee”, zegt Pieter Jeekel, voorzitter van de werkgroep Gezondheid en Zorg van de Nederlandse AI Coalitie. “Nederland loopt nog achter bij onder meer Amerika en China. Maar het is goed dat wij nadenken over de ethische, juridische en maatschappelijke kwesties vóórdat we innovaties op de markt brengen. Mensgerichte AI staat hierbij voorop.”

Speciaal voor dit doel heeft de Nederlandse AI Coalitie de ontwikkeling van de zogeheten ELSA Labs proactief gestimuleerd (zie kader). Mirjam Plantinga is projectleider van het ELSA Lab Noord-Nederland, dat is gericht op de implementatie van AI in de zorg. “ELSA-

onderzoekers buigen zich over vragen als: zijn privacy, autonomie en solidariteit gewaarborgd? Hoe voorkomen we dat AI te veel wordt gestuurd door de overheid of door techreuzen? En: voldoen de toepassingen aan de wettelijke kaders?”

2 Wat kan AI betekenen in de zorg?

In de gezondheidszorg wordt onder meer gebruikgemaakt van machine learning, waarbij een computer leert van grote hoeveelheden data. Plantinga: “Door bijvoorbeeld heel veel foto’s aan te bieden, met en zonder ziekte, leert een computer deze op den duur zelf te onderscheiden. Ook kan een computer worden getraind om voorspellingen te doen over het verloop van een ziekte.”

AI kan bijdragen aan de kwaliteit en betaalbaarheid van de zorg, aan preventie en gezond ouder worden. Dat is veel waard in een tijd van vergrijzing, persoonlijkheidskorten in de zorg en chronische, aan leefstijl gerelateerde aandoeningen. Maar dan moet AI in de zorg wel voor alle

burgers toegankelijk worden, stelt Jeekel. “Dit lukt alleen als er vertrouwen is. Daarom werken we vanaf het allereerste begin samen met een breed palet aan burgers en patiënten.”

3 Wat zijn de risico’s van het gebruik van AI in de zorg?

Het gevaar is dat AI de sociaaleconomische gezondheidsverschillen in Nederland vergroot. “In onze maatschappij circuleren veel (on)bewuste vooroordelen”, zegt Plantinga. “Als die vooroordelen worden meegenomen in de ontwikkeling van AI-modellen, dan is het denkbaar dat deze verkeerde voorspellingen doen. Denk aan de toeslagenaffaire, toen mensen met meerdere nationaliteiten eerder als fraudeur werden aangemerkt.”

Daarnaast zijn niet over alle groepen evenveel data beschikbaar, waardoor het lastig is om voor hen de juiste AI-modellen te ontwikkelen. “Nederlanders met een lage sociaaleconomische status doen minder vaak mee aan onderzoek. Het gevolg is dat de beschikbare data

mogelijk niet representatief zijn en dat er AI-toepassingen in de zorg worden ontwikkeld die voor deze doelgroep minder goed werken.”

4 Hoe zorgen we dat iedereen van de kansen profiteert?

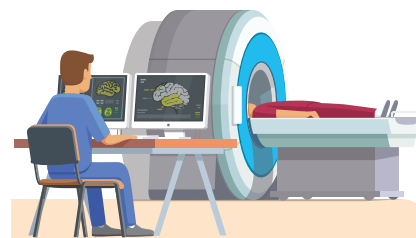
“Onze burger- en patiëntklankbordgroep bestaat uit allerlei mensen”, vertelt Plantinga. “Oud, jong, gezond, ziek, hoogopgeleid, laagopgeleid, met een hoog en laag inkomen... Dat doen we bewust, want de regio kent veel armoede en relatief grote gezondheidsverschillen. Wij vragen mensen hoe zij aankijken tegen het gebruik van AI in de zorg. Wat zijn hun zorgen en behoeften?”

Plantinga wil mensen met een lagere sociaaleconomische status op termijn niet alleen inzetten als adviseur, maar ook als co-onderzoeker. “We moeten ervoor waken dat we niet óver anderen denken, we moeten juist samen optrekken. Samen kunnen we dan interviews en groepsgesprekken doen. Ook werken we toe naar een zo divers mogelijk

team, zodat we nog beter aansluiten bij onze doelgroep en gericht onderzoek kunnen doen.”

5 Kan AI gezondheidsverschillen verkleinen?

Gezondheidsverschillen hebben verschillende oorzaken. Werkloosheid, schulden, armoede, stress en laaggeletterdheid hebben allemaal hun weer-slag. Misschien is AI in de toekomst een oplossing voor een aantal van deze problemen, aldus Plantinga. “Zo is er een ELSA Lab dat zich specifiek richt op AI-technologieën die kennis en diensten toegankelijker maken voor laaggeletterde mensen, bijvoorbeeld door tekst om te zetten in spraak. Een ander ELSA Lab kijkt of AI armoede en schulden kan helpen voorkomen of terugdringen. Dit lab onderzoekt onder andere wat er gebeurt wanneer instellingen – waar mensen met grote schulden geregistreerd staan – hun gegevens aan elkaar koppelen.” ●

Wat zijn ELSA Labs?

ELSA staat voor Ethical, Legal en Societal Aspects (ethische, juridische en maatschappelijke aspecten). In de ELSA Labs werken onderzoeksinstituten, bedrijfsleven, overheden en maatschappelijke organisaties samen. Ze onderzoeken hoe AI in verschillende sectoren mensgericht, verantwoord en veilig kan worden ontwikkeld en geïmplementeerd. Inmiddels zijn er 22 ELSA Labs in Nederland. In het ELSA Lab netwerkproject wordt samengewerkt om een blauwdruk voor de ELSA Lab-methode te ontwikkelen en de opgedane kennis en ervaringen te bundelen ten behoeve van toekomstige initiatieven.

